

Ram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2004/05:1 Budgetpropositionen för 2005 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och motstående motioner vad avser ramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Vidare behandlas ett förslag i propositionen om stöd för investeringar i källsorteringsutrymmen och motstående motionsförslag.

Utskottet överlämnar med detta yttrande även ett motionsyrkande till finansutskottet för vidare beredning. Det gäller Centerpartiets partimotion 2004/05:Bo235 yrkande 6 som närmast får ses som en specificering av partiets förslag om preliminär utgiftsfördelning avseende budgetåret 2006.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2005 fastställs till den nivå som regeringen föreslagit. Utskottet anser att riksdagen även bör godkänna förslaget om preliminär ram för 2006 som riktlinje för regeringens budgetarbete samt beräkningen av ram för utgiftsområdet för 2007. Motstående motionsförslag i dessa delar avstyrks.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om stöd för investeringar i källsorteringsutrymmen och avslår motstående motionsförslag.

Avvikande meningar, m, fp, kd respektive c, har avgivits till förmån för förslagen till medelstilldelning avseende utgiftsområde 18 i respektive partimotion. I fråga om utskottets ställningstagande till stödet för investeringar i källsorteringsutrymmen har en avvikande mening (m, fp, kd, c) samt ett särskilt yttrande (m, fp, c) avgivits.

Utskottets överväganden

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgiftsområde 18 omfattar anslag inom politikområdena Bostadspolitik, Regional samhällsorganisation och Ekonomisk familjepolitik.

Regeringen föreslår (punkt 9, tabell 6.5) att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2005 skall fastställas till 9 139 412 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna en preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden för budgetåret 2006 som riktlinje för regeringens budgetarbete samt en beräkning av utgifter på utgiftsområden för 2007 (punkt 11 och 12, tabell 6.5). För utgiftsområde 18 innebär förslagen en ram om 9 521 miljoner kronor år 2006 och 9 213 miljoner kronor år 2007.

Den föreslagna ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2005 är 324 miljoner kronor högre jämfört med anvisade medel för innevarande budgetår. Detta beror enligt propositionen på ökade räntebidrag, på en ökad avsättning till Statens bostadskreditnämnds garantiverksamhet samt på pris- och löneomräkning. I jämförelse med beräknade anslagsmedel för 2005 enligt vårpropositionen ökar ramen med 30 miljoner kronor, huvudsakligen till följd av införandet av ett hissbidrag. Den beräknade ramen för 2007 ökar med 73 miljoner kronor i jämförelse med den föreslagna ramen för 2005. Detta förklaras huvudsakligen med att antalet ärenden med räntebidrag ökar.

Förslag om andra nivåer för ramen för utgiftsområde 18 läggs fram i partimotioner av m, fp, kd respektive c.

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion 2004/05:Fi231 yrkande 6 att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2005 skall fastställas till ett belopp som är 6 200 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. För budgetåren 2006 och 2007 föreslås i motionens yrkande 7 en ram som uppgår till belopp som är 6 703 respektive 6 325 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Inriktningen på ramförslaget är enligt motionen att bostadsmarknaden skall normaliseras så att samtliga subventioner och särlösningar kan avskaffas. En sänkt fastighetsskatt för flerfamiljshus möjliggör avskaffande av räntebidragen. Bostadsbidragen ersätts med ett extra barnbidrag per barn till ensamstående föräldrar och studerande med barn. Ett flertal andra anslag avskaffas eller reduceras. Det gäller anslagen för Boverket, stödet till fukt- och mögelskador respektive radonsanering, Byggekostnadsforum, investeringsbidrag till nybyggnad av hyresbostäder, Statens bostadsnämnd, omstruktureringsbidraget till kommunala bostadsbolag, bidrag till hissinstallationer, ungdomssamordnare samt anslaget för länsstyrelserna.

I Folkpartiets partimotion 2004/05:Fi232 yrkande 8 föreslås att ramen för budgetåret 2005 bestäms till ett belopp som är 838 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 9 bör utgifterna inom utgiftsområde 18 beräknas till ett belopp som är 890 miljoner kronor lägre än

regeringsförslaget för budgetåret 2006 och 260 miljoner kronor lägre för budgetåret 2007. Ramförslaget utgår enligt motionen från behovet att lägga om den nuvarande subventionsbaserade bostadspolitiken. Åtgärder för att sänka produktionskostnaderna, skattelättnader och andra åtgärder möjliggör anslagsminskningar för Boverket, stödet till radonsanering, Byggekostnadsforum, stödet till omstrukturering av kommunala bostadsbolag samt en avveckling av anslagen till investeringsbidrag till hyresbostäder, hissbidrag och ungdomssamordnare. Åtgärder mot fusk möjliggör en viss anslagsminskning för bostadsbidragen. Ett anslag för bl.a. internationellt samarbete föreslås bli inrättat.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2004/05:Fi233 en minskning av ramen med 179 miljoner kronor vad gäller år 2005 (yrkande 5). För budgetåren 2006 och 2007 föreslås att utgifterna beräknas till belopp som är 772 respektive 679 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat (yrkande 7). Besparingar kan enligt motionen göras inom utgiftsområdet genom att samtidigt bl.a. sänka skattetrycket på bostadssektorn. Ramförslaget utgår från anslagsminskningar för Boverket, räntebidragen, Lantmäteriverket, investeringsbidrag till hyresbostäder, Statens bostadsnämnd och länsstyrelserna. Vidare föreslås att anslagen för Byggekostnadsforum, omstruktureringsbidrag till kommunala bostadsbolag och hissbidraget avvecklas. Ramen är beräknad för att möjliggöra höjt anslag till bostadsbidrag och nya anslag för stöd till kommuner med bostadsöverskott, till ett nytt bidrag för studentbostäder samt till ett forum för äldres boende.

Förslagen för utgiftsområde 18 i Centerpartiets partimotion 2004/05:Fi234 yrkande 3 innebär att ramen bestäms till ett belopp som är 978 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget för 2005 och beräknas till belopp som är 1 028 respektive 442 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat för budgetåren 2006 och 2007. Ramen begränsas genom sänkta anslag till myndigheter och slopade investeringsbidrag till hyresbostäder. Medel föreslås bli avsatta för ett investeringsbidrag för studentbostäder. Av motionen framgår att begränsningen av ramen även kan uppnås genom minskade bostadsbidrag till följd av den skattereform som Centerpartiet föreslår.

Utskottet överlämnar med detta yttrande även ett motionsyrkande till finansutskottet för vidare beredning. Det gäller Centerpartiets partimotion 2004/05:Bo235 yrkande 6 som närmast får ses som en specificering av partiets budgetförslag avseende 2006. Yrkandet innebär att riksdagen skall besluta att fr.o.m. 2006 årligen avsätta 500 miljoner kronor till en avdragsrätt för direkta insatser i form av ombyggnad och underhåll i byggnader.

De ovan beskrivna förslagen i budgetpropositionen och i partimotionerna om ramar för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande åren 2005–2007 kan sammanfattas i nedanstående tabell.

Tabell: Förslag om ram för utgiftsområde 18.*Förslagen i partimotionerna redovisas som avvikelser från regeringens förslag.**Beloppen anges avrundade till miljoner kronor.*

	2005	2006	2007
Regeringen	9 139	9 521	9 213
m	-6 200	-6 703	-6 325
fp	-838	-890	-260
kd	-179	-772	-679
c	-978	-1 028	-442

Bostadsutskottet vill vad gäller förslagen om ramen för utgiftsområde 18 anföra följande.

Bostadsutskottets beredningsområde omfattar bl.a. bostadspolitiska frågor i vid bemärkelse och frågor om den regionala samhällsorganisationen. En rad av de frågor som bereds har stor betydelse både för utvecklingen av samhällsekonomin och för strävandena efter en långsiktigt hållbar utveckling av vår livsmiljö.

Målet för bostadspolitikerna är att alla skall ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Inom utgiftsområde 18 finns anslag för ett flertal verksamheter och stödformer som har stor betydelse för människors vardagsliv och för samhällsutvecklingen i stort. Det är därför nödvändigt att ramen för utgiftsområdet ges en tillräcklig omfattning så att pågående insatser kan fullföljas enligt planerna och så att även utrymme finns för vissa nya satsningar på bl.a. det bostadspolitiska området.

Inom utgiftsområdet finansieras ett antal stöd inriktade både på produktion av nya bostäder och på att hålla nere boendekostnaderna för ekonomiskt svagare hushåll. Bostadsbidragen har stor betydelse för att det bostadspolitiska målet skall kunna uppnås. På motsvarande sätt har produktionsstöden genom ränte- och investeringsbidrag stor betydelse för att bostäder med rimliga hyror skall kunna produceras. Flera av stöden inom utgiftsområdet är också inriktade på åtgärder som syftar till att förbättra boendemiljön och undanröja olika hälsorisker. Fortsatta insatser behövs också för att motverka obalanserna på bostadsmarknaden mellan olika delar av landet. Det är också angeläget att staten kan medverka till omstruktureringen av kommunala bostadsföretag på orter med ett vikande befolkningsunderlag. Tillräckliga resurser måste ges till den regionala statliga förvaltningen. Länsstyrelserna har på ett flertal områden en avgörande betydelse för genomförandet av olika statliga åtaganden och för att ge service åt enskilda och företag.

Bostadsutskottet kan konstatera att regeringens ramförslag för utgiftsområde 18 utgår från att satsningar med bl.a. dessa inriktningar skall komma till stånd även under de kommande budgetåren. Sammantaget gör bostadsutskottet bedömningen att den föreslagna ramen bör ge tillräckligt utrymme för den anslagsfördelning inom utgiftsområde 18 som bostadsutskottet senare i höst kommer att ta ställning till. Utskottet kan samtidigt konstate-

ra att de alternativa förslag till ram för utgiftsområdet som förs fram i de aktuella partimotionerna inte ger motsvarande handlingsutrymme för bostadspolitiska insatser och för utvecklingen av den regionala samhällsorganisationen. Tvärtom utgår dessa ramförslag från att kraftiga nedskärningar genomförs på ett flertal områden och att stödformer avvecklas i förtid.

Bostadsutskottet tar visserligen i detta yttrande inte ställning till fördelningen på enskilda anslag inom utgiftsområdet men vill ändå uppmärksamma finansutskottet på de allvarliga konsekvenser som skulle bli följden vid ett genomförande av framför allt ramförslaget i Moderata samlingspartiets partimotion. I motionen föreslås att ramen för nästa budgetår minskas med närmare 70 %. Denna drastiska nedskärning uppnås genom att i princip alla bostadsinriktade stöd snabbavvecklas. Enligt motionen kompenseras denna avveckling med bl.a. minskade skatter. Utskottet vill emellertid starkt ifrågasätta detta påstående. Exempelvis påverkas inte kostnaderna i nyproducerade bostäder av en fastighetsskatteminskning. Inte heller kan konsekvenserna av ett avskaffat bostadsbidrag kompenseras med de åtgärder som föreslås i motionen. Följden av förslaget skulle bli att särskilt ekonomiskt svaga hushåll får en helt ohållbar situation. Även för bygg- och bostadssektorn som helhet skulle konsekvenserna bli allvarliga.

Ramförslagen från övriga partier har delvis en liknande inriktning som motionen från Moderata samlingspartiet, även om de föreslagna nedskärningarna inte är lika drastiska. Det kan emellertid konstateras att alla ramförslagen utgår från bl.a. nedskärningar i anslaget för räntebidragen och en avveckling av investeringsbidragen för hyresbostäder. Vidare föreslås i samtliga motioner en avveckling eller en försämring av stödet för omstrukturering av kommunala bostadsföretag. Gemensamt för motionerna är också att man motsätter sig den satsning på att förbättra kostnadseffektiviteten och stärka konkurrensen inom byggsektorn som förutsätts ske med medel från anslaget Byggekostnadsforum.

Vad slutligen gäller den rent budgettekniska genomförbarheten av de anslagsnedskärningar som ramförslagen i motionerna bygger på kan det konstateras att förslagen uppvisar flera brister. I vissa fall har det skett en missbedömning av hur snabbt en föreslagen åtgärd kan få genomslag på de anvisade anslagen. I några fall saknas också konkreta förslag som kan leda fram till en föreslagen anslagsminskning. Bostadsutskottet väljer emellertid att inte närmare gå in på dessa brister i motionsförslagen eftersom redan sakförslagen i sig bör leda fram till att motionerna avslås av riksdagen.

Bostadsutskottet kommer senare i höst att ta ställning till förslag om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18. Det kan emellertid redan nu konstateras att de ramförslag som lagts fram i partimotionerna inte bör läggas till grund för utskottets vidare arbete. Utskottet avstyrker således förslagen i partimotionerna 2004/05:Fi231 (m), 2004/05:Fi232 (fp), 2004/05:Fi233 (kd) och 2004/05:Fi234 (c).

Bostadsutskottet tillstyrker att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2005 fastställs till den nivå som regeringen föreslagit. Utskottet anser att riksdagen även bör godkänna förslaget om preliminär ram för 2006 som riktlinje för regeringens budgetarbete samt beräkningen av ram för utgiftsområdet för 2007.

Stöd för investeringar i källsorteringsutrymmen

Regeringen föreslår att ett investeringsstöd till fastighetsägare i bostadshus införs i syfte att stimulera inrättandet av källsorteringsutrymmen. Den stödberättigade investeringen skall genomföras under perioden den 1 januari 2005 till den 31 december 2006. Stödet skall tillgodoföras fastighetsägaren genom kreditering på skattekonto.

I motionerna 2004/05:Sk453 (m) yrkande 16 och 2004/05:Sk452 (kd) yrkande 44 föreslås att riksdagen avslår regeringens förslag. Även i Folkpartiets partimotion 2004/05:Fi232 anförs att regeringens förslag om byggstöd i form av nedsatta skatter bör avvisas. Folkpartiets inkomstberäkning för statsbudgeten har skett med denna förutsättning.

Bostadsutskottet tar upp det aktuella förslaget främst vad gäller sakfrågan om behovet av ett investeringsstöd för det aktuella ändamålet. Ett ställningstagande till den föreslagna tekniken för stödet, dvs. kreditering på skattekonto, får i första hand anses falla inom finansutskottets beredningsområde. Bostadsutskottet kan emellertid konstatera att denna teknik redan används inom bostadssektorn för den investeringsstimulans som kan utgå till mindre och medelstora hyresrätter och studentbostäder. Sett ur ett bostadspolitiskt perspektiv är givetvis stödets omfattning och inriktning av större intresse än vilken budgetteknik som tillämpas.

Vad gäller sakfrågan om behovet av att stimulera investeringar i källsorteringsutrymmen vill utskottet erinra om att det övergripande bostadspolitiska målet understryker en ekologisk utgångspunkt för byggande och förvaltning och att miljöqualitetsmålet God bebyggd miljö innehåller delmål om källsortering. Riksdagen har således redan tidigare understrukt behovet av en ökad källsortering inom hushållssektorn. För att underlätta en sådan utveckling är det nödvändigt att de byggnadstekniska förutsättningarna för källsortering föreligger. I flerbostadshus kan det vara nödvändigt att anordna särskilda utrymmen för det källsorterade materialet. Ett stöd med den föreslagna inriktningen kan stimulera fastighetsägare att göra de investeringar och byggnadsåtgärder som krävs för en fungerande källsortering.

Bostadsutskottet tillstyrker regeringens förslag om ett stöd för investeringar i källsorteringsutrymmen och avstyrker de motstående motionsförslagen.

Utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten

Bostadsutskottet har noterat att regeringen i budgetpropositionen volym 1 avsnitt 11 tar upp frågor rörande den resultatredovisning som lämnas till riksdagen i propositionen. Resultatredovisningen föreslås utvecklas i syfte att öka riksdagens möjligheter att bedöma statliga verksamheters måluppfyllelse. I detta avsnitt uppmärksammas även de uttalanden som flera utskott, bl.a. bostadsutskottet (se 2003/04:BoU1 s. 34), gjorde i frågan i samband med beredningen av föregående års budgetproposition.

Bostadsutskottet vill understryka värdet av att resultatredovisningen löpande utvecklas för att bättre tillgodose de behov som föreligger både i samband med riksdagens budgetberedning och som utgångspunkt för olika politiska överväganden och debatter. Det är därvid önskvärt att utformningen av redovisningen kan anpassas efter de särskilda förutsättningar och behov som kan finnas inom respektive politikområde. Bostadsutskottet har för sin del för avsikt att även i år i samband med beredningen av anslagsförslagen inom utgiftsområde 18 överväga frågor om mål- och resultatredovisningens utformning.

Stockholm den 21 oktober 2004

På bostadsutskottets vägnar

Ragnwi Marcelind

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ragnwi Marcelind (kd), Owe Hellberg (v), Lilian Virgin (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Siw Wittgren-Ahl (s), Maria Öberg (s), Peter Danielsson (m), Mariam Osman Sherifay (s), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c), Gunnar Sandberg (s), Ewa Thalén Finné (m), Sten Lundström (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Leif Jakobsson (s) och Mariann Ytterberg (s).

Avvikande meningar

1. **Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (m)**

Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Peter Danielsson (m) och Ewa Thalén Finné (m) anför:

Det är hög tid att lägga om bostadspolitiken från den nuvarande inriktningen på bidrag och detaljreglering till en politik som främjar eget ansvarstagande och nya lösningar. Bostadsmarknaden skall styras av människors efterfrågan och fria val, och det är bostadspolitikens uppgift att ge förutsättningar för att dessa val skall kunna tillgodoses. Bostadsutbudet skall tillåtas svara mot olika individers behov av trygghet och önskemål i olika skeden av livet. En förutsättning för att en utveckling i denna riktning skall komma till stånd är att bostadsmarknaden normaliseras och att subventioner och andra särlösningar avskaffas. Det förslag för utgiftsområde 18 som läggs fram i Moderata samlingspartiets partimotion 2004/05:Fi231 har en sådan inriktning.

Behovet av att avveckla den nuvarande socialdemokratiska bostadspolitiken är uppenbart. Byggandet i Sverige ligger på en väsentligt lägre nivå än i flertalet andra europeiska länder trots uppenbar bostadsbrist i stora delar av landet. Samtidigt står tusentals huvudsakligen skattefinansierade lägenheter tomma i glesbygdens centralorter. Trots alla akuta problem inom bostadssektorn har regeringen inte lagt fram några förslag om åtgärder som kan förbättra situationen. Regeringen visar upp en total oförmåga att ta tag i orsakerna till de växande problemen på bostadsmarknaden i form av bostadsbrist, obalanser i bostadsutbudet och höga boendekostnader. I stället för nödvändiga beslut om avreglering och sänkt skattetryck går regeringen vidare på sin väg med statlig styrning och nya bidragssystem med försök till detaljreglering av bostadssektorn. Flera av anslagen inom utgiftsområde 18 är klara uttryck för en sådan politik. Under de senaste åren har ett flertal tillfälliga bidragsformer inrättats och avvecklats. En kortsiktighet och ryckighet har även i övrigt präglat de bostadspolitiska besluten. Inom hela bygg- och bostadssektorn har osäkerhet rått om vilka förutsättningar som kommer att gälla för byggande och förvaltning under de närmaste åren. Önskvärda och nödvändiga investeringar har därför uteblivit eller förseknats. Resultatet har blivit snedvriden konkurrens, ökade byggkostnader och en bostadsproduktion som inte motsvarar efterfrågan.

För att skapa goda förutsättningar för byggande och förvaltning av bostäder krävs förändringar inom många områden. Det är också en nödvändighet att de politiska beslut som påverkar bostadssektorn präglas av långsiktighet och en förståelse för branschens villkor. Vi anser att utgångspunkten för de bostadspolitiska besluten under de närmaste åren, och därmed även för de nu aktuella budgetbesluten, måste vara att bostadsmark-

naden skall styras av människors efterfrågan, inte av subventioner, detaljregleringar och politiska ingrepp. Vi föreslår därför en avveckling av flertalet av de subventioner som i dag snedvrider konkurrensen på bostadsmarknaden och styr såväl människors efterfrågan som vilka bostadsinvesteringar som är möjliga att genomföra. En förutsättning för en framgångsrik omläggning av bostadspolitiken är att även Moderata samlingspartiets övriga förslag med betydelse för bostadssektorn och hushållens ekonomi genomförs. Det gäller inte minst förslag om sänkningar av inkomst- och fastighetsskatten samt förslag om förstärkta barnbidrag för vissa hushåll. Räntebidrag och investeringsbidrag kan således avvecklas samtidigt som fastighetsskatten sänks. Vårt förslag om att ersätta bostadsbidraget med sänkta inkomstskatter och ett extra barnbidrag per barn för ensamstående föräldrar och studerande med barn reducerar kraftigt de marginaeffekter som utformningen av bostadsbidraget medför. Detta innebär att vårt förslag gör det mer lönsamt att arbeta.

Även i övrigt måste en rad åtgärder vidtas för att möjliggöra ett bostadsbyggande som svarar mot efterfrågan. Det handlar bl.a. om att reformera hyressättningssystemet, tillåta ägarlägenheter samt förenkla plan- och bygglovprocessen. Vidare måste den statliga styrningen av kommunernas bostadsföretag upphöra och hyresgäster tillåtas köpa sina egna bostäder om de så önskar. Sammanfattningsvis handlar det om att ge bostadssektorn förutsättningar som möjliggör långsiktiga beslut utan påverkan av ständiga politiska ingrepp.

Vi kan konstatera att denna inriktning ligger till grund för de förslag om ram för utgiftsområde 18 under budgetåren 2005–2007 som läggs fram i Moderata samlingspartiets partimotion 2004/05:Fi231. Genom avveckling av olika bidragsformer och andra åtgärder kan ramen för utgiftsområde 18 kraftigt begränsas. Detta ger utrymme bl.a. för de skattesänkningar inom bostadssektorn och i övrigt som Moderata samlingspartiet föreslår i andra motioner.

Med hänvisning till det nu anförda anser vi att Moderata samlingspartiets partimotion 2004/05:Fi231 yrkandena 6 och 7 bör tillstyrkas och att regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, bör avstyrkas.

2. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (fp)

Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp) anför:

Sverige behöver en ny bostadspolitik med bostadskonsumentens behov och önskemål i centrum. Det förutsätter att den nuvarande subventionsbaserade politiken ändras och att långsiktigt hållbara spelregler skapas för bostadsbyggandet och för bostadssektorn som helhet.

En fungerande bostadsförsörjning är en viktig tillväxtfrämjande faktor, men den svenska bostadspolitiken fungerar inte. Stor bostadsbrist råder i storstadsregionerna och på andra tillväxtorter. Denna brist medför en rad problem. Många familjer är trångbodda, ungdomar kan inte finna en bo-

stad och en önskvärd rörlighet på bostadsmarknaden förhindras. Bristen på bostäder riskerar också att bli ett allvarligt hinder för den ekonomiska utvecklingen i dessa delar av landet. Rekryteringen till många branscher försvåras, och studenter tvingas tacka nej till studieplatser på högskolor och universitet. I andra delar av landet finns det motsatta problemet. Kommunala bostadsbolag med outhyrda lägenheter har drabbats av omfattande ekonomiska problem. Överskottet på bostäder har ibland t.o.m. lett till rivning av moderna lägenheter.

Dagens situation på bostadsmarknaden har sitt ursprung i flera decenniers socialdemokratisk regleringspolitik. Subventioner, centralplanering och förmynderi har präglat synen på bostadssektorn. Det är nu hög tid att lägga om den bostadspolitiska kursen i liberal riktning. Folkpartiet liberalernas uppfattning är att det krävs förändringar på snart sagt varje område. Konsumentmakten måste stärkas och valfriheten öka. Bostadsskatterna måste sänkas, de styrande subventionerna måste avvecklas, konkurrensen inom byggsektorn måste stärkas och plan- och byggprocessen och hyreslagstiftningen för nyproduktionen måste reformeras. Sammantaget måste en rad åtgärder vidtas för att ge en bättre incitamentsstruktur för byggandet och därmed lägre produktionskostnader. Det är också nödvändigt att genomföra en ny statlig markpolitik, införa ägarlägenheter, motverka svarthandeln med hyreskontrakt, underlätta byggandet av studentbostäder och vidta åtgärder för de hemlösa.

Den ram för utgiftsområde 18 som föreslås i Folkpartiets partimotion 2004/05:Fi232 utgår från att den subventionsbaserade bostadspolitiken växlas över till åtgärder som ger långsiktigt hållbara spelregler inom sektorn. Det förutsätter bl.a. att det nuvarande systemet för räntebidrag reformeras. Vad gäller belastningen på räntebidragsanslaget beräknar vi att byggvolymen blir lägre än vad regeringen har antagit och utgår därför från att anslaget kan minskas något för 2005. Folkpartiets förslag om en successivt sänkt fastighetsskatt är en bidragande förutsättning för den föreslagna avvecklingen av flera bidragssystem som negativt påverkat bostadssektorn. Med denna inriktning kan besparingar göras på ett flertal anslag inom utgiftsområdet och ramen redan nästa år begränsas i förhållande till regeringsförslaget. Vårt förslag till ram för utgiftsområde 18 utgår bl.a. från en avveckling av investeringsbidrag och anslag som används för att finansiera olika former av statlig styrning av bostadssektorn. Vi vill även att de medel som i regeringsförslaget finns upptagna på anslaget för Byggekostnadsforum överförs till fristående forskning.

Enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning finns det behov av att se över bostadsbidragen som en del av familjepolitiken. Dagens system medför bl.a. skadliga marginaleffekter för många hushåll. Framför allt ensamstående föräldrar med barn fastnar i dag i en fattigdomsfälla som det är svårt att ta sig ur. På kort sikt kan anslaget för bidragen minskas något genom att åtgärder mot bidragsfusk vidtas. Bostadsbidragen behöver dock kvarstå tills vidare.

Sammantaget innebär de åtgärder som Folkpartiet föreslagit i andra motioner att ramen för utgiftsområde 18 för åren 2005–2007 bör bestämmas i enlighet med Folkpartiets partimotion 2004/05:Fi232. Regeringsförslaget i denna del samt förslagen i övriga partimotioner avstyrks.

3. **Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (kd)**

Ragnwi Marcelind (kd) anför:

En fungerande bostadsmarknad är nödvändig för en god samhällsutveckling – både ekonomiskt och socialt. Våren 2004 rådde dock bostadsbrist i 157 kommuner. Det är en ökning med 50 procent på två år. De drabbade finns på alla nivåer, från enstaka familjer till hela storstadsregioner som av bostadsskäl inte kan ta emot den arbetskraft de behöver. Den socialdemokratiska regeringen har inte förmått vidta några åtgärder som kan vända utvecklingen. I stället har ett flertal kortsiktiga bidrag och subventioner införts som förknippats med olika villkor för att styra produktionens inriktning. Exempelvis har ett tillfälligt investeringsstöd införts med begränsningar vad gäller upplåtelseform, bostadsyta och hyresnivå. Denna typ av styrande bidrag skapar endast nya obalanser på bostadsmarknaden. För att åstadkomma rörlighet och ett bostadsutbud som motsvarar efterfrågan krävs i stället ett varierat byggande som skapar boenden för livets olika skeden och för familjers olika önskemål.

Styrningen av bostadssektorn har medfört att bostadsbyggandet under det senaste decenniet inte påverkats av normala marknadsmekanismer utan legat kvar på en mycket låg nivå trots en positiv ekonomisk utveckling och en kraftigt ökad efterfrågan på bostäder. Kristdemokraterna anser att det tydligt visar på behovet av en helt ny inriktning för bostadspolitiken, med sänkt skattetryck och långsiktiga, förutsägbara spelregler. I olika motioner har vi fört fram förslag som kan bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad. Det gäller bl.a. förslag om avskaffad fastighetsskatt, åtgärder motsvarande halverad byggmoms, en förenklad planprocess och en friare hyressättning i nyproducerade fastigheter.

En omställning med denna inriktning medför även förändringar av anslagsbehoven inom utgiftsområde 18. Ökat anslag behövs till bostadsbidragen för att möjliggöra regeländringar som tar bort orättvisor i dagens system och kompenserar de familjer som har den sämsta ekonomiska situationen. Detta kan ske genom en höjning av den barnrelaterade delen av bidragen samt genom att de individuella inkomstgränserna slopas. Genom en avveckling av fastighetsskatten blir det möjligt att påbörja avvecklingen av räntebidragssystemet. Inga nya räntebidrag bör beviljas från år 2005. Inte heller bör nya investeringsbidrag beviljas till nybyggnad av hyresbostäder. I stället införs en permanent skattereduktion vid byggande av flerbostadshus. Effekten av en sådan reduktion motsvarar en halvering av byggmomsen. Anslaget för stödet till omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör ersättas med ett anslag för ett stödsystem med motsvarande omfattning men

som står i bättre överensstämmelse med det kommunala självstyret. Stödet bör vara öppet för alla fastighetsägare i kommuner med bostadsöverskott. Genom att detta stöd administreras av Boverket kan Statens bostadsnämnd avvecklas.

Den omfattande bristen på studentbostäder gör det nödvändigt att införa ett nytt investeringsbidrag för detta ändamål under åren 2005–2007. Vidare ger Kristdemokraternas ramförslag utrymme för att inrätta ett forum för äldres boende med uppgift att föreslå konkreta åtgärder som förbättrar beredskapen för ökningen av antalet äldre som kräver ändamålsenliga bostäder.

Sammantaget innebär de ovan redovisade åtgärderna att ramen för utgiftsområde 18 bör fastställas i enlighet med förslaget i Kristdemokraternas partimotion 2004/05:Fi233 yrkandena 5 och 7. Regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

4. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (c)

Rigmor Stenmark (c) anför:

Sverige behöver en ny hållbar bostadspolitik för hela landet med en hög flexibilitet för att passa olika lokala förutsättningar och behov. Centerpartiet menar att en bostadspolitik baserad på federalismens principer gör vanliga människor mer delaktiga i planering och utformning av boendet. Med ökad delaktighet bygger vi ett starkare civilsamhälle där människor tar ett större ansvar för sig själva och andra, utan att blint förlita sig på att de offentliga institutionerna skall ordna med medborgarnas liv. Med en lokalt anpassad bostadspolitik ges större förutsättningar att klara de skiftande förutsättningar som finns i olika delar av landet.

Byggsektorn behöver reformeras i en mer marknadsekonomisk inriktning. I dag är kartellbildning lika vanlig som prismedvetenhet är ovanlig. En reformerad bostadspolitik är nödvändig för att återge människor möjligheten till billigare boende och lokalt inflytande och för att människor skall kunna känna delaktighet i samhället. En reformerad bostadspolitik är också nödvändig för att ge dem som står utan egen bostad en chans att komma in på bostadsmarknaden.

Den kortsiktighet och ryckighet som präglat bostadspolitiken under det senaste årtiondet har fått förödande konsekvenser. Vi har i dag en bostadsmarknad i stark obalans. Det finns stora regionala skillnader med bostadsbrist och bostadsöverskott i olika delar av landet. Samtidigt finns det en obalans i utbudet av bostäder på respektive ort. Efterfrågan på hyresbostäder kan inte tillgodoses på de expansiva orterna. Bristen på studentlägenheter är mycket stor på flera av universitets- och högskoleorterna. Unga hushåll har stora svårigheter att skaffa den första bostaden. Boendekostnaderna i delar av landet har ökat kraftigt till följd av en hög beskattning av hela sektorn. För många har detta lett till svårigheter att bo kvar i sin bostad. Det är nödvändigt med åtgärder inom ett flertal områden för att komma till rätta med bl.a. dessa brister.

Bostadspolitikerna bör således inriktas på att skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad som kan erbjuda ett boende med hög livskvalitet till rimliga kostnader i hela landet. Det är nödvändigt att bostadspolitikerna formas underifrån, med utgångspunkt från de lokala och regionala förutsättningarna. Centerpartiet föreslår i sina motioner åtgärder som kan inleda omställningen till en mer balanserad bostadsmarknad som i högre utsträckning tillgodoser människors efterfrågan och behov. Förslag lämnas bl.a. om förenklingar i regelverken för planering och byggande. Det är också nödvändigt att regelverken ger förutsättningar för byggande av sunda och miljöanpassade fastigheter. Ett nationellt handlingsprogram för en god boendemiljö bör utarbetas. Beskattningen av bostäder föreslås reformeras genom att taxeringsförfarandet görs mer rättvist och genom att den löpande beskattningen minskas till förmån för beskattning vid en fastighets försäljning. En skärpt tillämpning av konkurrenslagstiftningen behövs för att motverka den oligopoliserande strukturen inom byggsektorn. Sverige bör ta initiativ till regeländringar inom EU som gör det möjligt att införa en sänkt byggmoms. Bruksvärde systemet behöver reformeras, och nyproduktionen bör undantas från de nu gällande hyressättningsreglerna.

När det gäller anslagen inom utgiftsområde 18 innebär Centerpartiets förslag om ökade satsningar på andra områden att vissa besparingar kan göras. Besparingar kan göras på bostadsbidragssystemet eftersom Centerpartiet föreslagit andra åtgärder som förstärker barnfamiljernas ekonomi, bl.a. skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare. Vi vill avskaffa investeringsbidraget för nybyggnad av hyresbostäder och i stället stimulera byggandet med bl.a. åtgärder för en ökad konkurrens och sänkta skatter. En omläggning till en mer flexibel hyressättning för nyproduktionen kommer också att stimulera byggandet av hyresrätter. På ett område – studentbostäderna – är det emellertid motiverat med ett fortsatt investeringsbidrag. Den akuta bristen på studentbostäder på flera av universitets- och högskoleorterna gör det nödvändigt med riktade stimulanser. Den av Centerpartiet föreslagna ramen för utgiftsområdet ger utrymme för ett återinfört investeringsbidrag till studentbostäder på 150 miljoner kronor årligen.

Stödet för omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör avvecklas liksom Statens bostadsnämnd, dvs. den myndighet som inrättats för att hantera stödet. I första hand bör det givetvis vara en uppgift för de berörda kommunerna att hantera sina bostadsbolag utan statlig inblandning. Besparingar kan även göras på administrationen vid flera av myndigheterna inom utgiftsområdet.

Underhållsbehovet i det svenska bostadsbeståndet är i dag omfattande. Det nuvarande bruksvärde systemet och andra statliga regelsystem har gjort att det har byggts upp ett omfattande underhållsberg. Centerpartiet anser att det bör införas en möjlighet för bostadsföretagen att göra avdrag för direkta insatser i form av ombyggnad och underhåll. Vårt budgetförslag för år

2006 är beräknat för att ge ekonomiskt utrymme för ett sådant avdrag. Ett förslag med denna innebörd förs fram i partimotion 2004/05:Bo235 (c) yrkande 6.

Sammanfattningsvis anser jag att förslagen i Centerpartiets partimotion 2004/05:Fi234 yrkande 3 om ramen för utgiftsområde 18 bör tillstyrkas av finansutskottet liksom förslaget i 2004/05:Bo235 (c) om avdragsrätt för ombyggnad och underhåll. Regeringsförslaget om ram för utgiftsområde 18, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

5. Stöd för investeringar i källsorteringsutrymmen (m, fp, kd, c)

Ragnwi Marcelind (kd), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Peter Danielsson (m), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c) och Ewa Thalén Finné (m) anför:

Vi anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag om ett nytt stöd för investeringar i källsorteringsutrymmen. Förslaget är ytterligare ett exempel på den missriktade bostadspolitik som regeringen bedriver. Genom en rad styrande ingrepp har de mekanismer som gör sig gällande på en normalt fungerande marknad satts ur spel. Även förvaltningen av bostäder och normala underhålls- och ombyggnadsåtgärder har gjorts beroende av bidrag. Vi anser att det behöver vidtas en rad åtgärder för att möjliggöra för fastighetsägare att långsiktigt förvalta och utveckla sitt bostadsbestånd. En successiv anpassning till de önskemål som kan finnas beträffande exempelvis en förändrad avfallshantering m.m. bör givetvis ingå i en sådan normal fastighetsförvaltning. I sammanhanget bör det även erinras om att producentansvaret bör beaktas vid en diskussion om åtgärder för återvinning m.m.

Riksdagen bör således med bifall till motionerna 2004/05:Sk453 (m) yrkande 16 och 2004/05:Sk452 (kd) yrkande 44 avslå regeringens förslag i denna del. Ett motsvarande avslagsförslag finns även genom den inkomstberäkning för budgetåret 2005 som redovisas i Folkpartiets partimotion 2004/05:Fi232.

Särskilt yttrande

Stöd för investeringar i källsorteringsutrymmen (m, fp, c)

Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Peter Danielsson (m), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c) och Ewa Thalén Finné (m) anför:

Vi har som framgått tidigare i en avvikande mening yrkat avslag på det aktuella regeringsförslaget av bostadspolitiska skäl. Utöver dessa skäl finns det anledning att erinra om att den av regeringen valda metoden, kreditering på skattekonto, konstruerats på ett sätt som riskerar att komma i konflikt med budgetlagen. Regeringen borde enligt principerna om brutto-redovisning samtidigt med förslaget om kreditering på skattekonto ha lagt fram ett förslag om att utgiftstaket för statsbudgeten skall justeras ned med ett belopp som motsvarar kostnaderna för det nya stödet. Budgetlagens tillämpning i det aktuella avseendet får emellertid i första hand anses vara en fråga som bör övervägas i finansutskottet. Det bör emellertid framhållas att de verkliga kostnaderna för den socialdemokratiska subventionspolitiken på bostadsområdet inte avspeglas enbart i de anslag som finns upptagna inom utgiftsområde 18. Det nu föreslagna stödet liksom den s.k. investeringsstimulans till hyresbostäder m.m. som infördes föregående år utgör exempel på de dolda kostnader som inte redovisas öppet.